

the European Renaissance. On the other hand – it is a manifestation of a specific worldview reflection of the representatives of philosophical and pedagogical thought of the XIV – XVIth centuries.

The author revealed to the reader a woman who had ancient virtues, was literate, and had excellent physical training to defend England and her own rights to the throne if necessary. The young girl appeared before us not as a frivolous «political pawn» in the hands of dynastic marriage deals, but as a conscious, pious, wise, chaste, persistent, responsible, sincere and frank woman. Newman demonstrated to us a morally perfect personality who, by the «will of heaven» was better suited to serve as a monarch than all potential competitors. For the first time in the history of England, a contemporary of the Crown Princess raised the question of the availability for women of levers of power to influence their subjects, thus trying to avoid all the inertial gender stereotypes of the time.

Key words: *education of the «ideal ruler», dignity, humanism, imagology, «My ladie princesse», Reformation, virtues*

Стаття надійшла до редакції 12.08.2020 р.

УДК 378.04:338.48

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223228>

НАТАЛІЯ МАКОВЕЦЬКА

ORCID: 0000-0003-3735-2205

ОЛЕНА КОНОХ

ORCID: 0000-0002-8970-0817

АНДРІЙ КОНОХ

ORCID: 0000 -0001-9719-0418

АННА СИДОРУК

ORCID: 0000 -0002-8466-69120

Запорізький національний університет

ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ПОЛЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОЇ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СФЕРИ

З позицій підготовки фахівців туристичної та готельно-ресторанної сфери надається характеристика засобів дистанційного навчання, під яким автори розуміють цілеспрямований процес взаємодії викладача (тьютера) і студента, що здійснюється на відстані, базується на застосуванні комп'ютерних технологій і змістом якого є формування професійних знань, умінь, навичок у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. Схарактеризовано моделі дистанційного навчання. Обгунтовано основні риси дистанційного навчання: гнучкість, модульність, паралельність, асинхронність.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційна освіта, засоби дистанційного навчання, моделі дистанційного навчання, форми організації занять

Постановка проблеми. Туризм є важливою галуззю економіки України, що має неабиякий потенціал і перспективи розвитку. Однією з умов її успішності є кваліфіковані кадри, підготовка яких є нагальною проблемою, серед шляхів розв'язання якої є розширення можливостей молоді щодо обрання форми освіти. У зв'язку з цим, поруч із денною та заочною формами навчання все частіше у вищих навчальних закладах України застосовується і дистанційне. Специфіка цієї форми навчання особливо імпонує майбутнім фахівцям туристичної та готельно-ресторанної сфери, адже забезпечує можливість навчатися тоді, коли зручно студенту, у тому темпі, що він сам обирає (в межах установлених термінів проведення), в тому місці, де він перебуває.

Безперечно, дистанційне навчання також полегшує отримання освіти представникам соціально уражених верств населення, особам з особливими потребами тощо.

З огляду на вищевикладене зазначимо, що сьогодні питання повноцінного впровадження дистанційної форми освіти в системі вищої освіти набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні дистанційна форма освіти запроваджується з 2000 року і регулюється Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні і Положенням про дистанційну освіту МОН України, яке було затверджено Наказом № 40 Міністерства освіти і науки України від 21.01.2004 р.

Теоретичним підрунтям дистанційного навчання є праці С. Архангельського, Ю. Бабанського, С. Гончаренка, Л. Виготського, П. Гальперіна, Г. Костюка, Н. Талізної та ін.. Значних зусиль до формування системи дистанційного навчання доклали вчені О. Пехота, О. Рибалко, Л. Романишина та ін.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є окреслення понятійно-термінологічного поля дослідження особливостей дистанційного навчання майбутніх фахівців туристичної та готельно-ресторанної сфери.

Виклад основного матеріалу. На думку вчених В. Кухаренко, О. Рибалко, Т. Олійник, М. Савченко та ін., дистанційне навчання є однією з форм здобування освіти, яка безумовно базується на застосуванні комп'ютерних технологій. Ці технології використовуються у традиційних формах навчання (денному, заочному); так в загальному випадку способи навчання із використанням інформаційно-комунікаційних технологій називають комп'ютерним або електронним навчанням (Computer Based Training, E-Learning) (Кухаренко, Рибалко, Олійник, Савченко, 1999, с. 149-153).

Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певним освітнім або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти (Про затвердження Положення про дистанційне навчання, 2013).

Отже, під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (Грищенко, 2010, с. 56-61).

Поруч із терміном «дистанційне навчання» досить часто вживається поняття «дистанційна освіта».

З'ясуємо спільне і відмінне в їхньому тлумаченні.

У Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні, затвердженій МОН у 2000р., сутність поняття «дистанційна освіта» визначається як форма навчання, рівноцінна з очною, заочною, що реалізується, в першу чергу, за технологіями дистанційного навчання (Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні, 2000, с. 2).

У низці педагогічних словників надається тлумачення дистанційної освіти як форми навчання, коли спілкування між викладачем і студентом відбувається за допомогою листування, магнітофонних, аудіо та відеокасет, комп'ютерних мереж, кабельного та супутникового телебачення тощо.

Отже, дистанційна освіта – це поняття, що характеризує надання освітніх послуг широким колам населення в Україні та за її межами, можливості оволодіння освітніми програмами засобами дистанційного навчання.

В межах розпочатого нами дослідження ми застосовували поняття дистанційне навчання, під яким розуміємо цілеспрямований процес взаємодії викладача (тьютора) і студента, що здійснюється на відстані, базується на застосуванні комп'ютерних технологій і змістом якого є формування професійних знань, умінь, навичок у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Зосереджуючись на висвітленні засобів дистанційного навчання зазначимо, що пріоритетними серед них є:

– електронний підручник – призначений для самостійного вивчення теоретичного матеріалу, що дає змогу працювати за індивідуальною освітньою траєкторією;

– електронний довідник, що дає змогу користувачу в будь-який час оперативно отримувати необхідну довідкову інформацію в компактній формі;

– комп'ютерні моделі та тренажери, а також конструктори – дають можливість закріпити знання та навички їх практичного застосування в ситуаціях, які моделюють, підвищують професійний рівень при проходженні в різноманітних нестандартних ситуаціях;

– електронна дошка – засіб віддаленого спілкування, взаємодії та обміну навчальною інформацією тьютора та слухачів у процесі розділеного навчального процесу. Електронна дошка як проекція звичайної аудиторної дошки, де викладач має змогу викласти матеріал, подати його у вигляді схем, графіків, діаграм, аудіо- та відеофайлів, векторних анімацій, може запропонувати індивідуальний матеріал кожному слухачеві;

– комп'ютерні навчальні програми – програмне забезпечення, яке можна використовувати на віддаленому комп'ютері;

– комп'ютерні тестові системи – забезпечують можливість самоконтролю користувача і полегшують роботу викладача під час поточного та підсумкового контролю (Круглик, 2008, с. 114-119; Щенников, Теслинов, Чернявская, 2006, с. 338-359).

Беручи до уваги наукові доробки О. Корбут щодо моделей дистанційного навчання, зосередимось на визначенні тих, які, на нашу думку, є ефективними у підготовці фахівців сфери обслуговування, які навчаються дистанційно (Корбут, 2013).

Організаційно-методичні моделі дистанційного навчання:

– навчання за типом екстернату, що зорієнтоване на екзаменаційні вимоги вищих навчальних закладів і передбачено для студентів, які з певних причин не можуть відвідувати стаціонарні навчальні заклади;

– навчання на базі одного університету – система навчання для студентів, які навчаються на основі нових інформаційних технологій, включаючи комп'ютерні телекомунікації. Слід зазначити, що такі програми для одержання різноманітних дипломів розроблені в багатьох провідних університетах миру;

– співробітництво декількох навчальних закладів, яке, в межах підготовки фахівців у сфері туризму та готельно-ресторанної справи, може здійснюватись між вищими навчальними закладами України та таких європейських країн, як Польща, Болгарія тощо.

Серед організаційно-методичних моделей дистанційного навчання, створення яких є перспективним напрямом у підготовці майбутніх фахівців галузі туризму та готельно-ресторанної справи, слід визначити такі:

– автономні освітні установи, спеціально створені для цілей дистанційної освіти.

Слід зазначити, що найбільшою подібною установою є Відкритий університет у Лондоні, на базі якого в останні роки проходить навчання дистанційно велика кількість студентів не тільки з Великої Британії, але з багатьох країн світу;

– автономні навчальні системи, в межах яких навчання ведеться цілком за допомогою телебачення або радіопрограм, а також додаткових друкованих посібників;

– неформальне інтегроване дистанційне навчання на основі мультимедійних програм, орієнтованих на навчання дорослої аудиторії. Такі проекти, як правило, є частиною офіційної освітньої програми, інтегровані в цю програму або спеціально орієнтовані на певну освітню мету.

Вищезазначені моделі є ефективними у багатьох зарубіжних країнах, а тому не викликає сумніву, що їх упровадження в освітню систему України сприятиме підвищенню якості професійної освіти, у тому числі й у сфері обслуговування.

Відтепер з'ясуємо форми організації занять, що найчастіше використовуються у процесі дистанційного навчання.

У дослідженнях О.Корбут акцентується увага на таких із них:

– чат-заняття – проводяться синхронно з використанням чат-технологій, що передбачають одночасний доступ до чату всіх учасників.

Зазначимо, що у межах багатьох дистанційних навчальних закладів діє чат-школа, у якій за допомогою чат-кабінетів організовується діяльність дистанційних викладачів і студентів.

– веб-заняття – дистанційні уроки, конференції, семінари, ділові ігри, лабораторні роботи, практикуми й інші форми навчальних занять, проведених за допомогою засобів телекомунікацій та інших можливостей «Всесвітньої павутини».

– телеконференції проводяться з використанням електронної пошти, на яку висилаються матеріали учасникам дистанційного навчання в регіони (Корбут, 2013).

Наведемо приклади окремих видів занять, які можуть бути використані у процесі дистанційного вивчення майбутніми фахівцями з туризму та готельно-ресторанної справи дисциплін циклу професійної підготовки (Малафік, 2005, с. 284-307).

Чат-заняття «Обмін інформацією». Підготовка до заняття: за 1 - 2 тижні перед його проведенням студенти отримують завдання підібрати матеріал – книги, статті тощо, в яких би в тій чи іншій формі подавалась інформація щодо теми заняття, продумати план висвітлення того чи іншого питання в межах оголошеної теми. Для бажаючих проводяться консультації. Одне із головних завдань, які постає перед викладачем безпосередньо під час проведення чат-заняття, – добре організувати обмін знаннями, які студенти здобули під час підготовки, подбати про дотримання регламенту, відфільтрувати від неістотної інформації істотну, нову, актуальну.

Веб-заняття «Аукціон». Викладачем готується перелік запитань, які мають бути «продані» на «аукціоні» і на які всі студенти мають знати відповіді. Для проведення «аукціону» обирається ведучий, який у довільному порядку називає номер запитання, що «продається», після чого запитує: «Хто хоче купити це запитання?» (треба розуміти це питання як таке: «Хто знає відповідь на нього?»), чекає піднятих рук, рахує: «Один», – знову читає запитання і оголошує: «Два...». Якщо піднялась рука «покупця», дає йому слово. За відповідь нараховуються бали. Відповідь можна уточнити, розширити, поглибити і за це також одержати бал. Коли запитання повністю куплене, ведучий називає номер другого запитання і так поки всі запитання не будуть розкриті.

Телеконференція «Інформаційний пошук», що може бути проведена у вигляді рольової гри. Електронною поштою кожен зі студентів, які в цій грі виконують роль бібліографів бібліотеки одержує завдання – підібрати літературу з теми (дається її назва) і в електронному вигляді скласти інформаційні картки, які мають бути анотаціями до книг і статей. «Бібліографи» розділені на групи, які спеціалізуються в своїх вузьких галузях (сферах). У кожній групі є старший бібліограф, який через електронну пошту збирає інформацію, узагальнює і під час телеконференції повідомляє про неї, підсумовуючи роботу своїх «співробітників». Після цього відбувається коротке обговорення, в якому беруть участь усі учасники телеконференції.

З огляду на вищевикладене, з'ясуємо сутність головних рис дистанційного навчання. Серед них:

– гнучкість – студенти, які навчаються в системі дистанційної освіти, не відвідують регулярних занять у вигляді лекцій й практичних, працюють у зручних для себе часі, місці і темпі. Вони мають можливість на організацію свого навчання в необхідному часовому ритмі, необхідному для засвоєння предмета й отримання заліків з вибраних курсів;

– модульність – в основу програм дистанційної освіти покладений модульний принцип. Кожний окремий курс створює цілісне уявлення з визначенням предметної галузі, що дозволяє з набору незалежних курсів – модулів формувати навчальну програму, яка б відповідала індивідуальним чи груповим запитам;

– паралельність – навчання може проводитися з одночасним здійсненням професійної діяльності або навчання в іншому закладі;

– асинхронність – це режим, який часто обирають люди, зайняті в певній сфері діяльності (наприклад, робота на виробництві, служба в армії тощо). Вони мають можливість навчатися тільки тоді, коли випадає вільний час. Окрім цього, застосування асинхронного режиму розв'язує проблему взаємодії викладача зі студентами, які перебувають у різних географічних точках.

При асинхронному навчанні викладач аналізує й оцінює роботу студента по мірі опанування ним навчальним матеріалом;

– економічна ефективність – середня оцінка світових освітніх систем засвідчує, що дистанційна освіта обходиться на 50 відсотків дешевше традиційних форм освіти. Досвід вітчизняних недержавних центрів дистанційної освіти показує, що їх витрати на підготовку спеціалістів становлять приблизно 60 % від витрат при денній формі навчання. Відносно низька собівартість освіти забезпечується за рахунок використання більш концентрованого уявлення й уніфікації змісту, орієнтованості технологій дистанційного навчання на велику кількість студентів, а також за рахунок більш ефективного використання навчальних площ і технічних засобів, наприклад, у вихідні дні;

– нова роль викладача – від нього залежать такі функції, як координування пізнавального процесу, коректування викладацького курсу, консультування при складанні індивідуального навчального плану, керівництво навчальними

проектами тощо. Взаємодія студентів і викладача в системі дистанційної освіти передбачає обмін повідомленнями, що дозволяє аналізувати вхідну інформацію і відповідати на неї в зручний для кореспондентів час;

– специфічний контроль якості освіти – як форми контролю в дистанційній освіті використовуються дистанційно організовані екзамени, співбесіди, практичні, курсові або проектні роботи, екстернат, комп'ютерні інтелектуальні тестові системи тощо. Вирішення проблеми контролю якості дистанційної освіти, його відповідність освітнім стандартам має принципове значення для успіху всієї системи освіти. Від успішності її розв'язання залежить академічне визнання курсів дистанційної освіти, можливість їх проходження традиційним навчальним закладом, тому для проходження контролю має бути збудована єдина система державного тестування;

– використання спеціалізованих технологій й засобів навчання – технологія дистанційного навчання являє собою сукупність методів, форм і засобів взаємодії зі студентами, в процесі самостійного, але контрольованого освоєння ними певного обсягу знань. У такому випадку технологія навчання базується на фундаменті змісту тієї чи іншої дисципліни, а матеріал, запропонований до освоєння, акумулюється в спеціальних курсах і модулях, призначених для дистанційної освіти згідно з державними освітніми стандартами;

– опора на сучасні засоби передачі освітньої інформації, що призначені для забезпечення освітніх процесів необхідними навчальними і навчально-методичними матеріалами; зворотнім зв'язком між викладачем і студентами, а також студентів між собою; обміном інформацією усередині системи дистанційної освіти; виходом у міжнародні інформаційні мережі; включенням до системи дистанційної освіти зарубіжних користувачів (Ібрагимов, 2007, с. 218-303; Чумаченко, 2004).

Висновки. Отже, прагнення вдосконалити систему професійної підготовки майбутніх фахівців галузі туризму та готельно-ресторанної справи на основі оновлення змісту освіти, модернізації навчальних технологій має сприяти створенню умов для упровадження дистанційної форми навчання у вищих навчальних закладах України.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні можливостей підготовки фахівців туристичного та готельно-ресторанного бізнесу у режимі дистанційного навчання.

Список використаних джерел

- Грищенко, І. М. (2010). Освіта та професійна підготовка фахівців у світлі євроінтеграційних процесів. *Актуальні проблеми економіки*, 7 (109), 56-61.
- Ібрагимов, І. М. (2007). *Информационные технологии и средства дистанционного обучения*: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений. 2-е изд. Москва: Академия.
- Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні* (2000): Затверджена Постановою МОН України від 20.12.2000р. Київ: НТУ «КП».
- Корбут, О. Г. Дистанційне навчання: моделі, технології, перспективи. *Новітні освітні технології*: матеріали наук.-практ. конф., (КП, м. Київ). Взято з <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1123>
- Круглик, В. С. (2008). Сучасні підходи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні. *Інформаційні технології в освіті*: зб. наук. пр. (Вип. 2, с. 114-119). Херсон: Вид-во ХДУ.
- Кухаренко, В. М. (Ред.). (1999). *Дистанційне навчання. Дистанційний курс*: навч. посіб. Харків: ХДПУ.
- Малафійк, І. В. (2005). *Дидактика*: навч. посіб. Київ: Кондор.
- Про затвердження Положення про дистанційне навчання* (2013): Наказ 25.04.2013 №466. Взято з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
- Щенников, С. А., Теслинов, А. Г., Чернявская, А. Г. и др. (2006). *Основы деятельности тьютора в системе дистанционного образования*: специализированный учебный курс. 2-е изд. Москва: Дрофа.
- Чумаченко, С. И., Крылов, В. М. *Особенности компьютерного контроля уровня знаний студентов*. Взято с http://tm.ifmo.ru/tm2004/db/doc/get_thes.php?id=79

References

- Chumachenko, S. I., & Krylov, V. M. *Osobennosti kompiuternogo kontrolia urovnia znanii studentov [Features of computer control of students' knowledge level]*. Retrieved from http://tm.ifmo.ru/tm2004/db/doc/get_thes.php?id=79 [in Russian].
- Hryshchenko, I. M. (2010). *Osvita ta profesiina pidhotovka fakhivtsiv u svitli yevrointehratsiinykh protsesiv [Education and professional training in the light of European integration processes]*. *Aktualni problemy ekonomiky [Current economic problems]*, 7 (109), 56-61 [in Ukrainian].
- Ibragimov, I. M. (2007). *Informatcionnye tekhnologii i sredstva distantcionnogo obucheniiia [Information technology and distance learning tools]*: ucheb. posob. dlia stud. vyssh. ucheb. zavedenii. Moskva: Akademiia [in Russian].
- Kontseptsiiia rozvytku dystantsiinoi osvity v Ukraini [The concept of distance education development in Ukraine]*. (2000): Zatverdzhena

Postanovoju MON Ukrainy vid 20.12.2000r. Kyiv: NTU «KPI» [in Ukrainian].

Korbut, O. H. Dystantsiine navchannia: modeli, tekhnolohii, perspektyvy [Distance learning: models, technologies, perspectives]. *Novitni osvritni tekhnolohii [The latest educational technologies]: materialy nauk.-prakt. konf., (KPI, m. Kyiv)*. Retrieved from <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1123> [in Ukrainian].

Kruhlyk, V. S. (2008). Suchasni pidkhody do vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u navchanni [Modern approaches to the use of information and communication technologies in education]. In *Informatsiini tekhnolohii v osviti [Information technology in education]: zb. nauk. pr. (Is. 2, pp. 114-119)*. Kherson: Vyd-vo KhDU [in Ukrainian].

Kukharenko, V. M. (Ed.). (1999). *Dystantsiine navchannia. Dystantsiinyi kurs [Distance Learning. Distance course]: navch. posib.* Kharkiv: KhDPU [in Ukrainian].

Malafiiik, I. V. (2005). *Dydaktyka [Didactics]: navch. posib.* Kyiv: Kondor [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia [On approval of the Regulations on distance learning] (2013): Nakaz 25.04.2013 №466. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> [in Ukrainian].

Shchennikov, S. A., Teslinov, A. G., & Cherniavskaia, A. G. et al. (2006). *Osnovy deiatelnosti tiutora v sisteme distantcionnogo obrazovaniia [Basics of a tutor in the distance education system]: spetsializirovannyi uchebnyi kurs.* Moskva: Drofa [in Russian].

MAKOVETSKA N., KONO H O., KONO H A., SIDORUK A.

Zaporizhzhya National University, Ukraine

CONCEPTUAL AND TERMINOLOGICAL FIELD OF RESEARCH OF FEATURES OF DISTANCE LEARNING OF FUTURE SPECIALISTS OF TOURIST AND HOTEL AND RESTAURANT SPHERE

The article notes that tourism is an important sector of Ukraine's economy, which has great potential and prospects for development, and one of the conditions for its success is qualified personnel, whose training is an urgent problem, among which is to empower young people to choose education. . In this regard, the possibilities of distance learning of future specialists in tourism and hotel and restaurant industry are considered. It is emphasized that for students who receive this education, a very important aspect of learning is the ability to communicate with the teacher at a distance, because it provides an opportunity to learn when it is convenient for the student, at a pace of his choice (within the prescribed time) holding), in the place where he is. It is noted that the theoretical basis of distance learning are the works of S. Arkhangelsky, Y. Babansky, S. Goncharenko, L. Vygotsky, P. Halperin, G. Kostyuk, N. Talyzina, O. Infantry, O. Rybalko, L. Romanyshyna and others. Given the results of scientific achievements, the article focuses on the differentiation of the concepts of "distance learning", "distance education". In addition, a brief description of the following distance learning tools is provided: electronic textbook, electronic reference book, computer models and simulators, electronic board, computer training programs, computer test systems. The organizational and methodological models of distance learning are characterized and the most suitable for training of future specialists of tourism and hotel and restaurant sphere are singled out, in particular, study by type of externship, study on the basis of one university, cooperation of several educational institutions, autonomous educational institutions specially created for distance education. . The forms of organization of classes that are most often used in the process of distance learning are clarified, namely: chat classes, web classes, teleconferences. Examples of such classes are given - chat class "Information Exchange", web lesson "Auction", teleconference "Information Search". The essence of the main features of distance learning - flexibility, modularity, parallelism, asynchrony, economic efficiency, a new role of the teacher, specific quality control of education, the use of specialized technologies and teaching aids, reliance on modern means of educational information.

Keywords: *distance learning, distance education, distance learning tools, organizational and methodological models of distance learning, forms of organization of classes, the characteristics of distance learning*

Стаття надійшла до редакції 20.08.2020 р.